

AVRUPA'DA YÜKSELEN AŞIRI SAĞ, YENİ 'ÖTEKİ'LER VE TÜRKİYE'NİN AB ÜYELİĞİ

Selcen ÖNER*

Özet

Makalede ilk olarak aşırı sağ partilerin Avrupa'da yükseliş nedenleri, Batı Avrupa'da aşırı sağ partilerin göçmenleri özellikle de Müslüman göçmenleri "öteki"leştirilmesi tartışılacak, ikinci olarak Avusturya'da aşırı sağ partilerin federal parlamento seçimlerine yansıyan gücü, özellikle Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ)'nün parti programı ve söylemi üzerinde durulacak, buna karşılık Almanya'da aşırı sağ partilerin özellikle Alman Ulusal Demokrat Partisi (NPD)'nin daha çok yerel düzeydeki gücü ve parti programı incelenecektir. FPÖ ve NPD'nin parti programlarında özellikle göçmenlere, ulusal kimliklerine, Avrupa kimliğine ve Avrupa Birliği (AB)'ye bakış açıları incelenecektir. Avusturya'da popülist aşırı sağ partilerin federal düzeydeki gücü ile Almanya'da aşırı sağın daha çok yerel düzeyde etkili oluşu, aşırı sağ hareketlerin ve göçmenlere karşı şiddet eylemlerinin yaygın oluşu karşılaştırılacaktır. Üçüncü olarak Türk göçmenlerin yoğun olduğu Almanya ve Avusturya gibi ülkelerde aşırı sağ söylemde özellikle Müslüman göçmenlerin ötekileştirilmesi ve Türkiye'nin AB üyeliğine karşı söylem tartışılacak, son olarak da Avrupa'da aşırı sağın yükselişinin Avrupa'nın geleceğine ve Türkiye'nin AB üyeliği sürecine etkileri tartışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Aşırı Sağ, Göçmenler, Avusturya, Almanya, Avrupa Birliği, Türkiye.

The Rise of Far Right in Europe, New 'Othering' of Immigrants and Turkey's EU Membership

Abstract

In this article firstly the reasons of the rise of far right in Europe, in Western Europe "othering" of immigrants especially Muslim immigrants will be discussed. Secondly, the rise of the far-right parties in Austria which can be seen at federal parliament elections, the party programme of Freedom Party of Austria (FPÖ) and

---

* Yrd. Doç. Dr. Bahçeşehir Üniversitesi AB İlişkileri Bölümü.

discourse of its leaders and the strength of far-right at local level in Germany and especially the party programme of National Democrat Party (NPD) will be analysed. In the party programmes of FPÖ and NPD, especially their perceptions about immigrants, national identities, European identity and European Union (EU) will be examined. The strength of populist far right parties at federal level in Austria will be compared with the influence of far right at local level in Germany, far right movements and violent attacks against immigrants will be compared. Thirdly, in countries such as Germany and Austria which have high number of Turkish immigrants othering of Muslim immigrants by far right and discourse against Turkey's membership to the EU will be discussed and finally, the influence of the rise of far right in Europe on the future of Europe and Turkey's accession process to the EU will be analysed.

Key words: Far right, Immigrants, Austria, Germany, European Union, Turkey.

Giriş

Avrupa'da aşırı sağın yükselişinin göstergeleri arasında, aşırı sağ partilerin özellikle yerel seçimlerde, bazı ülkelerde ise ulusal seçimlerde aldığı oy oranlarındaki artış, aşırı sağ örgütler ve aşırı sağ şiddet olaylarındaki artış, aşırı sağ söylemin özellikle merkez sağ partilerin söylemine ve pek çok Avrupa ülkesinde göç politikalarının sertleşmesine olan etkisi yer almaktadır. Nisan 2012'deki Fransa seçimlerinin ilk turunda aşırı sağ Ulusal Cephe (FN)'nin % 18¹ oy oranıyla üçüncü parti olması, Hollanda'da iktidardaki sağ azınlık koalisyon hükümetini dışarıdan destekleyen aşırı sağ Özgürlük Partisi (PVV)'nin ekonomik önlemler üzerinde uzlaşmaya varamayınca desteğini çekmesi sonucu 23 Nisan 2012'de hükümetin düşmesi, aşırı sağın Avrupa siyasetinde artan etkisinin yansımalarıdır.

Aşırı sağ hareketler 1930'larda genelde ekonomik bunalımdan etkilenen insanların desteğini kazanırken, günümüzde daha çok küreselleşme sürecinin unsurlarından faydalanamayan, tam tersine bu süreçten ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz etkilenenlerin desteğini almaktadır.² 1930'lardakinden farklı olarak günümüzdeki aşırı sağ hareketlerin demokrasiyi ortadan kaldırma gibi bir istekleri yoktur ama onu "etnokrazi" olarak yeniden tanımlama istekleri vardır.³ Aşırı sağ partiler arasında farklı düzeylerde otoriter, radikal, popülist, milliyetçi, hatta bazılarında ırkçı eğilimler hakim olup, küreselleşmeye karşıdırlar. Her aşırı sağ

¹ David Chazan, "Fransa Seçimleri: Le Pen Yandaşları Ne Düşünüyor?", *BBC Türkçe*, (02.05.2012) <http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/05/120502_france_elections.shtml>, (Erişim tarihi: 04.11.2013).

² Emanuel Godin ve David Hanley, "Introduction: No Enemies on the Right? Competition and Collusion between Conservatives, Moderates and Extreme Right Parties in Europe", *Journal of Contemporary European Studies*, Cilt 21, Sayı 1, 2013, s.2.

³ R. Griffin, *The Nature of Fascism*, New York: St. Martin's Press, 1991. Aktaran: Michael Minkenberg, "From Pariah to Policy-Maker? The Radical Right in Europe, West and East: Between Margin and Mainstream", *Journal of Contemporary European Studies*, Cilt 21, Sayı 1, 2013, s.10.

partide bu özelliklerin bazıları farklı oranlarda bulunabilmektedir. Hâkim etnik ve dini grubu "biz", diğerlerini "öteki" olarak görmektedirler. Bazılarında anti-semitizm halen etkili olmaktadır. Yabancılara, göçmenlere karşı korku ve düşmanlık söz konusudur. Çoğulcu demokrasiye karşıdırlar, dinin ve kültürel değerlerin korunmasına çalışırlar, ülkelerindeki iş olanakları ve refah devletinin faydalarından öncelikli olarak hâkim etnik grubun yani "biz" in faydalanması gerektiğini düşünmektedirler.⁴ Aşırı sağ partilerin çoğunun dışlayıcı bir "ulus" anlayışı vardır. Ulusun homojenliğinden yanadırlar.⁵ Göçmen karşıtlığı aşırı sağ partilerin temel özelliklerindedir.⁶ Göçmenler "ötekileştirilerek" tüm sorunların kaynağı olarak görülmekte ve "günah keçisi" olarak gösterilmeye çalışılmaktadır.

Aşırı sağ partiler sadece Batı Avrupa'da değil, Doğu Avrupa'da özellikle Bulgaristan ve Romanya'da da etkilidirler. Bulgaristan'da aşırı sağ parti Türk azınlıkları, Romanya'da ise Roman azınlıkları "öteki"leştirilmektedir. Doğu Avrupa'da aşırı sağ partilerin çoğu 1990'larda hükümet ortağı olmuşlar, Batı Avrupa'da ise çoğunlukla 21. Yüzyıl'ın ilk 10 yılında hükümet ortağı olmuşlardır.⁷

"Xenophobia" Yunanca yabancı anlamına gelen "xenos" ve korku anlamına gelen "phobos" kelimelerinden oluşmaktadır. Yabancı etkilerin, içinde yer aldığı hâkim kültürün homojenliğini bozacağından endişe edilmektedir. Eğer yabancı korkusu Müslüman gruplara yönelikse "İslamofobi" olarak ifade edilmektedir.⁸ 11 Eylül'den sonra İslamofobinin Avrupa'da yaygınlaşmasıyla aşırı sağ için de yeni "ötekiler" Müslüman göçmenler olmaya başladı. Avrupa'nın 2008'den beri yaşadığı ekonomik krizle birlikte artan işsizlik ve ekonomik sorunlar, göçmen karşıtlığını daha da arttırmaktadır. Aşırı sağ partiler Avrupa dışından olan göçmenlerin özellikle Müslüman göçmenlerin Batı Avrupa ülkelerindeki yoğunluğunu, buna karşılık kendi ülkelerindeki düşük nüfus artışını vurgulayarak hem ulusal kimliklerinin hem de Avrupa kimliğinin zayıfladığını ve bulanıklaştığını ileri sürmektedirler.

Bir yandan bazı aşırı sağ partiler tabanlarını genişletmek için merkeze kayarken, aşırı sağ partilerin yükselişini gören merkez partiler, özellikle Hristiyan Demokrat partiler de oy kaygılarıyla aşırı sağ partilerin söyleminden etkilenmekte ve özellikle göçmen politikalarını sertleştirmektedirler.

⁴ David Gowland, vd., *The European Mosaic*, London, Prentice Hall, 2006, s. 428-429.

⁵ Michael Minkenberg, "The Radical Right in Europe Today: Trends and Patterns in East and West", Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., *Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe*, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s. 42.

⁶ Douglas R. Holmes, "Experimental Identities (after Maastricht)", Jeffrey Checkel ve Peter Katzenstein der., *European Identity*, New York, Cambridge University Press, 2009.

⁷ Cas Mudde, "Radical Right Parties in Europe: What, Who, Why?", *Participation (Bulletin of the International Political Science Association)*, Cilt 35, Sayı 1, 2011, s.14.

⁸ Kadir Canatan, "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", Kadir Canatan ve Özcan Hıdır der., *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, Ankara, Eskiye Yay., 2007, s. 26-27.

Aşırı sağın yükselişinin göstergelerinden biri de aşırı sağ hareketler ve örgütlerin artışı ve özellikle göçmenlere yönelik şiddet olaylarındaki artıştır. Diğer yandan, Norveç'te 22 Temmuz 2011'de aşırı sağ görüşlü Anders Breivik'in, çoğu İşçi Parti üyesi gençlerden 77 kişinin ölümüne yol açan terörist saldırısı, aşırı sağ şiddet eylemlerindeki artışın sadece Avrupa'daki göçmenler için değil, tüm Avrupa halklarının geleceği için 21.Yüzyıl'ın en önemli tehditlerinden biri olduğunu göstermiştir.

Türkiye'nin AB'ye üyeliğine karşı söylem de aşırı sağ partiler arasında yaygındır. Özellikle Türk göçmenlerin yoğun olduğu Almanya ve Avusturya gibi ülkelerde Türkiye'nin AB'ye üyeliğine kamuoyunun olumsuz baktığı görülmektedir. Eurobarometre'nin yaptığı kamuoyu araştırmalarında en az istenen göçmenler Müslüman göçmenlerdir, Türkiye ise AB'ye üyeliği en az istenen ülkelerdendir. Aşırı sağ partiler Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin Avrupa'nın İslamlaşmasının önemli bir aracı olduğunu iddia etmektedirler.

Bu makalede, Batı Avrupa'da yükselen aşırı sağ, özellikle de Türk göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı ve Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkanların oranının en yüksek olduğu ülkelere olan Almanya ve Avusturya'daki aşırı sağ partiler üzerinde durulacaktır. Almanya ve Avusturya, Türkiye'den göçmenlerin başlangıçta "misafir işçi" statüsünde gittiği, ardından çoğunun yerleştiği ve Türk göçmen nüfusun Avrupa'da en yoğun olduğu ülkeler arasındadır. Buradaki Türk göçmenlerin pek çoğunun yaşadığı entegrasyon problemleri Türkiye'nin AB üyeliğine de şüpheyle bakılmasına yol açmakta ve Türkiye'nin üyeliği durumunda Avrupa ülkelerinin yeni göçmen akınlarına uğramasından korkulmaktadır.

Makalede ilk olarak aşırı sağ partilerin Batı Avrupa'da yükseliş nedenleri, aşırı sağ partilerin göçmenleri "öteki"leştirilmesi, ikinci olarak Avusturya'da aşırı sağ partilerin federal parlamento seçimlerine yansıyan gücü, özellikle Özgürlük Partisi (FPÖ)'nin parti programı ve söylemi üzerinde durulacak, buna karşılık Almanya'da aşırı sağ partilerin özellikle Alman Ulusal Demokrat Partisi (NPD)'nin daha çok yerel düzeyde artan gücü ve parti programı incelenecektir. Avusturya'da aşırı sağın federal parlamento seçimlerine yansıyan gücü ile Almanya'da daha çok aşırı sağ hareketlerin ve göçmenlere karşı şiddet olaylarının artışı şeklinde görülen aşırı sağın yükselişinin göstergeleri karşılaştırılacaktır. Son olarak da Avrupa'da aşırı sağın yükselişinin Avrupa'nın geleceğine ve Türkiye'nin AB üyeliği sürecine yansımaları tartışılacaktır.

Aşırı Sağın Batı Avrupa'da Yükseliş Nedenleri

Avrupa'da aşırı sağdaki yükselişin göstergeleri arasında aşırı sağ partilerin yerel, ulusal ve dönem dönem Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerindeki oy oranlarındaki artış yanında, aşırı sağ örgütlerin ve hareketlerin artışı ve aşırı sağ grupların ve bireylerin şiddet olaylarındaki artışı yer almaktadır.

1965 ile 1995 arası dönemde Batı Avrupa'da 19 aşırı sağ parti kurulmuştur.⁹ Aşırı sağ partilerin nüfuzu Batı Avrupa'da 1980'lerden itibaren artmaktadır. Henüz hiçbir ulusal seçimde tek parti hükümetini oluşturabilecek çoğunluğu elde

⁹ Michael Minkenberg, "The Radical Right in Europe Today...", s. 42.

edememişlerdir ama bazıları Avusturya'da, İtalya'da, İsviçre'de olduğu gibi koalisyon hükümetlerinin ortağı olmuşlar ya da dışarıdan desteklemişlerdir.¹⁰ Bu da aşırı sağın normalleşme sürecine katkıda bulunan unsurların başında gelmektedir.¹¹ Avusturya'da 2000'de Jörg Haider'in liderliğindeki FPÖ'nün koalisyon ortağı olması ve Fransa'da FN'nin lideri Jean-Marie Le Pen'in 2002'de Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ikinci olması, Batı Avrupa'da aşırı sağın yükselişinin en önemli göstergeleri arasındadır.¹²

Aşırı sağ partilerin yükselişindeki ana nedenlerden biri küreselleşmenin sosyo-ekonomik olumsuz etkilerine karşı insanların kendini savunmasız hissetmesidir. Avrupa'da aşırı sağın güçlenmesinde başta gelir dağılımı adaletsizliğine yol açan bölüşüm krizi, siyasi temsil krizi ve kimlik krizi olmak üzere sosyo-ekonomik ve siyasi krizler etkilidir. Bu krizlerin üstesinden gelmeden aşırı sağın yükselişini durdurmak zordur. Bu partiler genelde kendilerini "sokaktaki adam"ın temsilcisi veya "halkın gerçek sesi" olarak göstermektedirler. Merkez sağ ve sol partileri elitist olarak nitelendirmekte ve onların sadece kendi ekonomik çıkarlarını temsil ettiklerini iddia etmektedirler.¹³ Yapılan kamuoyu araştırmalarında aşırı sağ partileri destekleyen kişilerin çoğunlukla küreselleşmenin olumsuz sosyo-ekonomik etkilerinden en fazla etkilenen, eğitim düzeyi düşük, işçi genç erkekler oldukları ve genellikle alt ya da alt orta sınıflardan geldikleri görülmektedir.¹⁴

Eski Yugoslavya'daki savaşlar ve AB'nin Doğu Avrupa'ya genişlemesi sonrası artan göçler ve merkez partilerin aşırı sağ partileri dışlama konusundaki uzlaşmasının pek çok ülkede sona ermesi de aşırı sağ partilerin yükselişinde etkili olan faktörler arasındadır.¹⁵ Bazı araştırmacılar göç düzeyi ile aşırı sağ partilere olan destek oranı arasında pozitif ilişki olduğunu savunurken¹⁶, diğerleri de ikisi arasında bir bağ olmadığını veya zayıf bir bağ olduğunu söylemektedirler.¹⁷ Avrupa'da artan

¹⁰ Neil Fligstein, vd., "European Integration, Nationalism and European Identity", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 50, Sayı 1, 2012, p.115.

¹¹ Michael Minkenberg, "From Pariah to Policy Maker?...", s.17.

¹² Daha ayrıntılı bilgi için bkz. İKV websitesi (08.03.2012) <www.ikv.org.tr/.../avrupada_asiri_sag_partiler_turkiyenin_ab_uyelig...>, (Erişim tarihi 17.05.2012).

¹³ Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg, "Introduction: An Anthology about the Manifestations and Development of the Radical Right in Europe", Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., *Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe*, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s.12-15.

¹⁴ Zuhail Yeşilyurt Gündüz, "The European Union at 50: Xenophobia, Islamophobia and the Rise of the Radical Right", *Journal of Muslim Minority Affairs*, Cilt 30, Sayı 1, 2010, s.40.

¹⁵ Marc Morje Howard, "Can Populism be Suppressed in a Democracy?", *East European Politics and Societies*, Cilt 14, Sayı 2, 2001, s. 21.

¹⁶ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. R. Gibson, *The Growth of Anti-immigrant Parties in Western Europe*, Ceredigion, Edwin Mellen yay., 2002; M. Golder, "Explaining Variation in Success of Extreme Right Parties in Western Europe", *Comparative Political Studies*, Cilt 36, 2002, s.432-466; M. Lubbers, M. Gijsberts ve P. Sheepers, "Extreme Right-Wing Voting in Western Europe", *European Journal of Political Research*, Cilt 41, 2002, s. 345-378.

¹⁷ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. H. Kitschelt, *The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis*, Ann Arbor, MI, University of Michigan Press, 1995; D. Swank ve H.

yabancı düşmanlığı, merkez partilerin sosyo-ekonomik problemleri çözme konusundaki başarısızlıkları, yolsuzluğa karışmaları da aşırı sağın yükselişinde etkili olmaktadır. 2008'den itibaren Avrupa'da yaşanan ekonomik kriz ve artan işsizlik oranları, göçmen karşıtı görüşlerin artışında etkili olmaktadır. Aşırı sağ partiler pek çok sosyo-ekonomik sorunun olduğu Avrupa ülkelerinde göçmenleri "günah keçisi" ilan ederek, göçmenlerin kendi ülkelerinin vatandaşlarının çalışma ücretlerinde düşüşe yol açtıklarını iddia etmektedirler.

Avrupa'da göç ve İslam konusunda siyasilerin söylemleri ve medyada yer alan söylemler de aşırı sağa olan destek oranını etkilemektedir. Medyanın özellikle internetin kullanılması da aşırı sağ partilerin ve örgütlerin aralarındaki iletişimin ve bağlantıların artmasında etkilidir. "İslamlaştırmaya karşı şehirler" oluşumu Avusturya, Almanya, Belçika, Danimarka, İspanya, İtalya, Fransa, Hollanda ve İngiltere'deki aşırı sağ gruplar arasındaki uluslararası işbirliği örneklerindedir.¹⁸

Sonuç olarak 21.Yüzyıl'da aşırı sağın Avrupa'da yükselişini hızlandıran nedenler arasında 11 Eylül sonrası artan İslamofobi, 2004'te ve 2007'de AB'nin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine genişlemesi sonrası Doğu'dan Batı'ya artan göç ve 2008'den itibaren Avrupa'da yaşanan ekonomik kriz ve işsizlik oranlarındaki artış yer almaktadır.

Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ ve Yeni "Ötekiler"

Aşırı sağ partiler genelde çokkültürlülüğe karşıdırlar. "Çokkültürlülük" farklı toplulukların eşit şekilde yan yana yaşamaları, birbirleriyle pek etkileşime girmeden kendi değerlerini ve geleneklerini koruyabilmelerini sağlar. Ancak birbirleriyle karşılıklı etkileşime fazla girmemeleri, zamanla birbirlerinden yabancılaşmalarına yol açabilmektedir.¹⁹ Aşırı sağ partiler çokkültürlülüğün ulusların dağılmasına yol açtığını iddia etmektedirler. Aşırı sağ partiler, sıkı göçmen politikalarından yanadırlar ve genellikle sosyal hakların göçmenlere verilmesine karşıdırlar.²⁰

21.Yüzyıl'ın ilk 10 yılında merkez sağ partiler de çokkültürlülüğün başarısız olduğu konusunda aşırı sağ partilerle hemfikirdirler. Almanya Başbakanı Angela Merkel, 1 Ekim 2010'da "çok kültürlülük tamamen başarısız oldu. Almanya, kapılarını göç dalgasına açmadan önce entegre olmayanlara karşı daha katı bir tutum sergilemelidir" demiştir.²¹ İngiltere gibi çokkültürlülüğün hâkim olduğu ülkeler bile çokkültürlülüğü sorgulamaya başlamıştır. İngiltere Başbakanı David Cameron 2

Betz, "Globalization, the Welfare State and Right-Wing Populism in Western Europe", Socio-Economic Review, Cilt 1, 2003, s.215-245.

¹⁸ Langenbacher ve Schellenberg, a.g.e., s.22.

¹⁹ Nedret Kuran-Burçoğlu, "From Vision to Reality: A Socio-Cultural Critique of Turkey's Accession Process", Esra Lagro ve Knud E. Jorgensen der., Turkey and the European Union: Prospects for a Difficult Encounter, New York, Palgrave Yay., 2007, s. 152-153.

²⁰ Fligstein vd., a.g.e., s.115.

²¹ Sezgin Mercan, "Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişini Anlamak", <http://www.21yyte.org/tr/yazi6465-Avrupada_Asiri_Sagin_Yukselisini_Anlamak.html>, (Erişim tarihi 14.05.2012).

Şubat 2011'de "onlarca yıldır izlenen çokkültürlülük politikası, radikal İslam'ın güç kazandığı ayrılıkçı topluluklar yarattı" demiştir.²² Çokkültürlülük giderek entegrasyonun önündeki önemli bir engel olarak görülmektedir.²³

Aşırı sağ partiler homojen bir toplumdan yanadırlar. "Öteki"lerin dışlanmasıyla sosyo-ekonomik problemlerin çözülebileceğini iddia etmektedirler.²⁴ Her ülke için "öteki"leştirme farklı gruplara yönelik olabilmektedir. Örneğin Fransa'da özellikle Kuzey Afrikalı göçmenler temel "öteki" grup olarak inşa edilmektedir.²⁵

Milliyetçilik, aşırı sağ partilerin temel özelliklerinden biridir ancak giderek Avrupa kimliğine de daha fazla vurgu yapmaktadırlar.²⁶ Avrupa kültürünün göçmenlerin etkisiyle yok olduğunu iddia etmektedirler. FN'nin lideri Marine Le Pen şöyle demektedir: "bir dönüm noktasındayız, eğer medeniyetimizi koruyamazsak yok olacak".²⁷ Zuquete, aşırı sağ partilerin giderek Avrupa kimliğine daha fazla vurgu yapmasının "İslam'ın Avrupa'nın "öteki"si olarak inşa edilmesi süreciyle paralel gittiğini ileri sürmektedir.²⁸ Anti-semitizm iki savaş arası dönemde aşırı sağ partilerin temel özelliklerindedir. Ancak Soğuk Savaş sonrası dönemde NPD gibi bazı aşırı sağ partiler dışında pek çok aşırı sağ partinin söyleminde bir değişim yaşanmıştır. Williams, 21.Yüzyıl'da aşırı sağ partiler için yabancı düşmanlığından çok İslamofobinin ön planda olduğunu iddia etmektedir. Williams'a göre Türkler, diğer Müslüman göçmenler ve eski sömürge devletlerinden gelen göçmenler, toplumun homojenliğine bir tehdit olarak görülmekte ve aşırı sağ partiler için temel "öteki" olarak inşa edilmektedirler.²⁹ Bazı aşırı sağ partiler, Müslüman göçmenler arasında kadınlara karşı ayrımcılık yapıldığını, zorunlu evlilikler ve töre cinayetlerini vurgulayarak kendi destekçileri dışında, toplumun farklı kesimlerinden de destek sağlayabilmektedirler.³⁰

Aşırı sağ partiler 2. Dünya Savaşı öncesinde ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve Yahudi karşıtlığı üzerinde dururken, giderek Avrupa'nın Hristiyan ve Yahudi geçmişine atıf yapmakta, Yahudilerin entegre ya da asimile edilebilir olmalarına rağmen, Müslüman göçmenlerin entegre veya asimile edilmesi zor gruplar olduklarını ileri sürmektedirler.³¹ Bazı araştırmacılar Avrupa'da "biyolojik

²² A. g. e.

²³ Gerard Delanty, "Fear of 'Other's: Social Exclusion and the European Crisis of Solidarity", *Social Policy and Administration*, Cilt 42, Sayı 6, 2008, s. 685.

²⁴ Langenbacher ve Schellenberg, a. g. e., s. 17.

²⁵ Michelle Hale Williams, "Can Leopards Change Their Spots? Between Xenophobia and Trans-ethnic Populism among West European Far Right Parties", *Nationalism and Ethnic Politics*, Cilt 16, 2010, s. 112-113.

²⁶ Jose Pedro Zuquete, "The European Extreme-Right and Islam: New Directions?", *Journal of Political Ideologies*, Cilt 13, Sayı 3, 2008, s. 329.

²⁷ Katrin Bennhold, "2 Personalities Clash on European Immigration", *International Herald Tribune*, 15.01. 2008.

²⁸ A. g. e., s.332.

²⁹ Williams, a. g. e., s. 128-129.

³⁰ Zuquete, a. g. e., s. 333.

³¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Pierre-Andre Taguieff, *The Force of Prejudice: On Racism and Its Doubles*, Minneapolis, University of Minnesota Yay., 2001.

ırkçılık”tan “kültürel ırkçılık”a doğru bir dönüşüm yaşandığını, Avrupa’da “öteki” olarak Müslümanların Yahudilerin yerini aldığını ileri sürmektedir.³² Fransa aşırı sağının teorisyenlerinden biri olan Guillaume Faye, Avrupa kimliğini savunan birinin Yahudi karşıtlığını bırakması gerektiğini söylemekte ve asıl tehdidin Üçüncü Dünya ve İslam tarafından kolonizasyon olduğunu ileri sürmektedir.³³ Hollanda, Danimarka ve İsveç’te olduğu gibi bazı aşırı sağ partiler için anti-Semitizm artık söz konusu değildir. Batı Avrupa’da özellikle 11 Eylül sonrasında aşırı sağ partiler için “öteki” çoğunlukla Müslüman göçmenlerdir.³⁴ 11 Eylül sonrası göç konusu giderek güvenlik çerçevesi içinde değerlendirilerek, Müslüman göçmenler ve terörizm birlikte anılmaya başlanmıştır. Müslüman göçmenler giderek ulusal kimlik, ulusal güvenlik ve Avrupa kimliği için bir tehdit olarak algılanmaktadır. Avusturya ve Danimarka göç politikalarını daha da sıkılaştıran radikal değişiklikler yapmışlardır. Bu ülkeler Avrupa’daki en sıkı göç hukuku düzenlemelerine sahip ülkeler arasındadır.³⁵

Avusturya ve Almanya’da Aşırı Sağ

Aşırı sağ partiler henüz tek başlarına hükümet olamadılar ama Avusturya, Danimarka ve İtalya’da merkez sağ partilerle birlikte koalisyon hükümetlerinde yer aldılar. Aşırı sağ partilerin hükümet ortağı olduğu ülkeler, göç kanunlarının en sıkı olduğu ülkeler arasındadır. Aslında genel olarak tüm Avrupa’da böyle bir eğilim söz konusudur. Diğer yandan hükümet ortağı olan aşırı sağ partilerin siyasi etkileri sınırlıdır. Çünkü genelde hükümetin küçük ortağıdır ve liberal demokrasinin koruyucusu olan yargı tarafından kontrol edilmektedirler.³⁶

Aşırı sağ partilerin Avrupa siyasetine etkisi sadece ulusal ve yerel seçimlerde artan başarılarıyla sınırlı değildir, dolaylı olarak siyasete etkileri de giderek artmaktadır. Seçimlerde aşırı sağın yükselişini gören merkez partiler, özellikle de merkez sağ partiler aşırı sağın söyleminden ve politikalarından etkilenmektedir.

2. Dünya Savaşı sonrasında Almanya ve Avusturya’daki merkez partiler arasında aşırı sağ partiler ve hareketlerle işbirliği yapmamak, hatta tolerans bile göstermemek konusunda bir elit uzlaşması söz konusuydu. Her iki ülkede de erken savaş sonrası dönemden beri devam eden küçük aşırı sağ partiler vardı ve onlar da dışlanmış durumda oldukları için siyasi parti sisteminde marjinal bir konuma sahiptiler. Fakat bu süreç her iki ülkede farklı şekilde gerçekleştirildiği için farklı sonuçlar doğurmuştur. Almanya’daki elit uzlaşması sadece isteğe bağlı değildi, aşırı sağ örgütleri ve partileri kapatma yetkisi olan Anayasa Mahkemesi’nin kontrolü altındaydı. Avusturya’da ise elitler arası uzlaşma Anayasa Mahkemesi tarafından uygulanmamakta, iki temel parti olan Sosyal Demokratlar ve Halk Partisi potansiyel

³² Zuquete, a.g.e., s. 335. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Dominic Boyer, “Welcome to the New Europe”, *American Ethnologist*, Cilt 32, Sayı 4, 2005.

³³ Zuquete, a.g.e., s. 328-335.

³⁴ Langenbacher ve Schellenberg, a.g.e., s. 18.

³⁵ Yeşilyurt Gündüz, a.g.e., s. 42.

³⁶ Mudde, a.g.e., s. 14-15.

rakiplerini dışlamak için işbirliği yapmaktaydı. Bu partiler işbirliğine devam ettiği sürece aşırı sağ partilerin sistemin istikrarını tehdit edebilme şansı çok azdı. Örneğin, Nazi sonrası “Bağımsızlar Kurumu”nun devamı olarak 1956’da kurulan FPÖ, merkez partiler tarafından uzun bir süre dışlanmıştı. Ancak merkez partiler arası bu uzlaşma 1970’lerin sonlarında Sosyal Demokrat Bruno Kreisky’nin Halk Partisi’ni zayıflatmak için FPÖ’yü desteklemesiyle değişmeye başlamıştır. 1983 ve 1986 arasında Franz Vranitzky liderliğindeki Sosyal Demokratlar, FPÖ’yü küçük ortak olarak koalisyon hükümetine dâhil etmişlerdir. FPÖ’nün hükümete ortak olması onu meşrulaştırdı ve elit uzlaşması sona ermiş oldu. 1986’da Jörg Haider, FPÖ’nün başına geçti. 1986 ve 1999 yılları arasında Sosyal Demokratlar ve Halk Partisinin başarısız bir koalisyon hükümeti kurduğu dönemde, FPÖ ana muhalefet partisi olarak gücünü arttırma fırsatı bulmuştur.³⁷

1999 seçimlerinde FPÖ % 27 oy almıştır. Seçimlerden birinci çıkan Sosyal Demokratlarla koalisyon görüşmeleri başarısız olunca, Hristiyan Demokrat Wolfgang Schüssel, Haider’in liderliğindeki FPÖ’yü hükümette koalisyon ortağı olması için davet etmiştir. FPÖ 31 Ocak 2000’de Avusturya hükümetinin koalisyon ortağı olunca, AB üyesi diğer 14 ülke, Haider’in partisinin hükümete ortak olmasını, Avusturya ile ikili ilişkilerini askıya alarak, Avusturya büyükelçileriyle iletişimi azaltarak ve Avusturyalı adayların uluslararası pozisyonlara gelmesine karşı çıkarak protesto edeceklerini bildirmişlerdir. AB’nin bu tepkisinin sembolik bir önemi vardı, böylece aşırı sağ partilerin AB’nin ilke ve değerlerine aykırı olduğu gösterilmiştir.³⁸

Avusturya Cumhurbaşkanı Thomas Klestil, koalisyon anlaşmasına ek olarak Haider’in kurulacak hükümetin bütün Avrupa insan hakları sözleşmelerine ve diğer uluslararası insan hakları sözleşmelerine bağlı kalacağına dair bir deklarasyona imza atmasını istemiştir.³⁹ AB’nin hazırladığı bir rapor sonrasında Eylül 2000’de diğer üye ülkeler diplomatik yaptırımların kaldırılması konusunda ikna olmuş, böylelikle AB’nin tepkisi amacına ulaşmıştır.⁴⁰ AB’nin gösterdiği bu tepki, Avusturya’ya ve diğer AB ülkelerine AB’nin aşırı sağa karşı tutumu konusunda uyarı niteliğinde olmuştur. Bu arada Nisan 2005’te parti içi anlaşmazlıklar nedeniyle FPÖ’den ayrılan bir grup “Avusturya’nın Geleceği için İttifak” (BZÖ) partisini kurmuştur.

FPÖ’nün parti programında, kimlik ve çevre başlığı altında “Avusturya anavatanımızı, ulusal kimliğimizi ve doğayı korumaya bağlıyız” denilmektedir. Avusturya’nın bir göç ülkesi olmadığı vurgulanmakta, entegre olmuş, Almanca bilen, Avusturya’nın değerlerine saygı duyan yasal göçmenlere ülkelerinde kalma ve vatandaşlığa geçme hakkı verilmesi gerektiği belirtilmektedir (2011). Güvenlik başlığı altında ise “Avusturya’da suç işleyen yabancıların ülkelerine geri

³⁷ Howard, a.g.e., s.22-24.

³⁸ A.g.e., s.25-26.

³⁹ Martin Schulz, “Combating Right-wing Extremism as a Task for European Policy Making”, Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., Is Europe on the “Right” Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s. 28.

⁴⁰ Howard, a.g.e., s.31.

gönderilmeleri gerektiği belirtilmektedir” (2011). Yani FPÖ, Almanca bilen, entegre olmuş, yasalara uygun davranan göçmenlere karşı olmadığını belirtmiştir.

FPÖ'nün hükümetlerarası bir AB anlayışı vardır. Parti programında “Halkların Avrupası” anlayışına bağlı oldukları, Avrupa'nın sadece AB siyasi projesine indirgenmemesi gerektiği belirtilmektedir. AB hukuku, ulusal hukuklardan üstün olmasına rağmen, egemen devletlerin hukuklarının AB hukukundan üstün olması gerektiği savunulmaktadır (2011). FPÖ, AB'nin uluslarüstü yanlarına ve daha fazla uluslarüstü bir yapıya dönüşmesine karşıdır.

Almanya'da ise 2. Dünya Savaşı sonrası aşırı sağ partiler için sınırlı bir siyasi alan bulunmaktadır. Nazi geçmişinden dolayı Almanya, aşırı sağ partiler konusunda diğer Avrupa ülkelerine göre çok daha hassas konumdadır. Almanya'da aşırı sağ partiler sık sık yolsuzlukla suçlanmakta ve yetersiz nitelikli elemanları olduğu konusunda eleştirilmektedirler. Nazizmle olan bağlantılarından dolayı da saygınlıkları azdır. Tüm bu nedenlerin etkisiyle diğer Batı Avrupa ülkelerine göre, Almanya'da aşırı sağ partilerin özellikle federal parlamento seçimlerindeki başarıları düşüktür. Hiçbir aşırı sağ parti federal parlamento *Bundestag*'a girememiştir. AP seçimlerinde de Cumhuriyetçiler'in 1989'da aldığı % 7.1 oy oranı dışında pek başarılı olamamışlardır. Buna karşılık Almanya'da aşırı sağ partiler yerel düzeyde güçlüdürler. Alman Ulusal Demokrat Partisi (NPD), Alman Halk Birliği (DVU), Cumhuriyetçiler ve Yabancıları Durdur (*Stop Foreigners*) ve Köln Yanlısı (*Pro-Cologne*) gruplarından temsilciler bölgesel meclisler ve belediye meclislerinde sandalyeye sahiptirler. 1990'ların ortalarına kadar aşırı sağ partiler, Batı Almanya'da Doğu Almanya'ya göre daha iyi sonuçlar almışlardır. Ancak 1990'ların ortalarından itibaren Doğu Almanya'da Batı'ya göre daha iyi sonuçlar almaya başlamışlardır.⁴¹

1964 yılında kurulan NPD'nin başlangıçtaki programı Nazi yanlısı, komunizm karşıtıydı ve Katolik unsurlar barındırmaktaydı. NPD organizasyon açısından pek güçlü değildi ve finansal sorunları vardı. Ayrıca karizmatik bir lideri de yoktu. 1996'dan beri parti başkanı olan Udo Voigt'un liderliği döneminde parti marjinal konumundan bir ölçüde kurtulabilmiştir. Voigt'un seçilmesinden sonra, halen kullanılmakta olan yeni bir parti programı hazırlandı. NPD'nin parti programı milliyetçi, popülist, bir tür nasyonal sosyalizmi destekleyen, kapitalizm karşıtı unsurlar içermektedir. 1998'de partinin ulusal kongresinde 3 temel stratejik kampanya hedefi belirlenmiştir. Bunlar “sokaklar için savaş”, “zihinler için savaş” ve “oylar için savaş”tır. Bunlara ek olarak 2004'te “organize irade” için savaş da eklenmiştir. Seçimlerin diğer aşırı sağ partilerle işbirliği içinde başarılacağı kabul edilmiştir. 2011'de parti başkanlığına Holger Apfel gelmiştir.⁴²

⁴¹ Britta Schellenberg, “The Radical Right in Germany: Its Prohibition and Reinvention,” Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., Is Europe on the “Right” Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s.64-76.

⁴² A. g. e., s.58-59.

NPD küreselleşmeye ve çokkültürlülüğe karşı çıkararak, küreselleşmeyi yabancılaşma ve kimlik kaybına eşdeğer olarak görmektedir. Yabancılar tüm sosyo-ekonomik problemlerin nedeni olarak görülmekte ve “günah keçisi” olarak ilan edilmektedirler. Yabancılara karşı bir ayrımcılık söz konusudur ve yabancıların geri gönderilmeleri hedeflenmektedir. Türk göçmenler Almanya’da aşırı sağın “öteki” leri arasında bulunmaktadır.⁴³ Almanya’da aşırı sağın sloganlarından biri “Almanya Almanlarındır” (“*Deutschland den Deutschen*”) sloganıdır. Çocuk yardımlarından sadece Alman ailelerinin yararlanmaları gerektiği, Alman sosyal güvenlik sisteminden de göçmenlerin yararlanmaması gerektiği savunulmaktadır.

Voigt, Alman ailelerine ve aile yapısına yatırım ve destek talep ettiklerini belirterek şöyle diyor: “Göçmen değil, Alman çocuklara ihtiyacımız var. Çocuk sayısı artırılmalı...”⁴⁴ NPD’nin Müslüman göçmenlere bakışı konusunda ise Voigt “biz NPD olarak Müslüman ve İslam düşmanlığı yapmıyoruz. NPD olarak zaten göçmenleri ülkelere gönderdiğimizde bu tartışmalar da son bulacak” demiştir.⁴⁵ Voigt, göçmen politikaları konusunda “Almanlar işsiz dururken, göçmenlere iş verilmesine karşıyız. Yabancılar bizim için misafirdir ve misafir tekrar evine gider. Üst sınır şu anki göçmen oranının yüzde 10-15’idir. İktidara geldiğimizde 5 yıl içinde göçmen nüfusu yüzde 80 oranında azaltmayı hedefliyoruz. Göçmen derken sadece Türkleri değil AB vatandaşlarını da kastediyoruz” demiştir.⁴⁶

Almanya’da 2003 yılında NPD’nin yasaklanması için girişimde bulunmuş ancak partinin kapatılması talebiyle açılan dava Anayasa Mahkemesi’nden geri dönmüştür. NPD’nin kapatılması özellikle artan “dönerci cinayetleri”nden sonra yeniden gündeme gelmiştir. Özellikle Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD), NPD’nin kapatılması gerektiğini düşünmektedir. Diğer yandan son yıllarda aşırı sağ partiler olan NPD ve DVU’nun birleşmesi tartışılmaktadır fakat bu durum henüz gerçekleşmemiştir.

Almanya’da göçmen karşıtı söylem sadece aşırı sağ partilerde değil, merkez sağda da görülmektedir. Diğer yandan SPD kökenli Alman Merkez Bankası üyesi ve eski Berlin Maliye Bakanı Thilo Sarrazin’in “Almanya Kendini Yok Ediyor” kitabı Ağustos 2010’da basılmış ve büyük yankı uyandırmıştır. Sarrazin, kitabında Müslüman göçmenlerin entegre olmak istemediklerini iddia etmektedir. Almanya’yı göçmenlere verilen sosyal haklar konusunda fazla cömert olmakla suçlamıştır. “Avrupa’da hiçbir din bu kadar talepkar değildir, hiçbir göçmen grubu refah devletine bu kadar bağımlı değildir ve suçlarla bu kadar bağlantılı değildir” demiştir.⁴⁷ NPD eski başkanı Voigt, 2010’da kendisiyle yapılan bir mülakatta,

⁴³ Williams, a.g.e., s.112.

⁴⁴ “Aşırı Sağ Parti NPD Başkanı Voigt: Sarrazin ve Uyum Tartışmaları, NPD’ye Olan Bakış Açısını Olumlu Etkiledi”, Zaman Avrupa, <http://eurozaman.com/euro/newsDetail_getNewsById.action?newsId=54630>, (Erişim tarihi: 11.03.2012).

⁴⁵ “Aşırı Sağ Parti NPD Başkanı Voigt...”, a.g.e.

⁴⁶ A.g.e.

⁴⁷ “Book Sets off Immigration Debate in Germany”, The New York Times, <<http://www.nytimes.com/2010/09/03/world/europe/03germany.html>>, (Erişim tarihi: 04.03.2012).

Sarrazin'in kitabını büyük bir memnuniyetle karşıladıklarını ve kendi partilerinin yıllardır dile getirdiği şeyleri ifade ettiğini belirtmiştir. Aralarındaki farkın ise Sarrazin'in Türkleri ve Arapları aptal gösterirken, Yahudi ve İranlıları zeki gösterdiğini, kendilerinin ise hiç göçmen istemediklerini belirtmiştir. Voigt, aynı mülakatta "Sarrazin'in kitabının çıkışından sonra öncesine göre NPD'nin internet sitesine beş kat fazla tıklama oldu. Bize olan bakış açısını değiştirdi. Gelecek seçimlerde bunun bize yansımalarını göreceğiz. Sarrazin'in kitabının daha fazla insana ulaşması için çalışacağız. Seçim kampanyalarında kullanacağız. Saksonya ve Doğu Almanya'da çok sorun yok ama Berlin ve Batı Almanya'daki seçimlerde 'Sarrazin de bizim tezlerimizi seslendiriyor' diye seçmenden destek isteyeceğiz" demiştir.⁴⁸

Almanya'da partiler arası uzlaşma aracılığıyla aşırı sağ hareketler dikkatli bir şekilde bastırılmış, bir yandan da demokratik rekabet korunmuştur. Alman Anayasa Mahkemesi Almanya'da aşırı sağ hareketin örgütlenmesi ve organizasyonunu sınırlama konusunda başarılıdır.⁴⁹ Ancak bu sınırlama aşırı sağ şiddet eylemlerini önleme konusunda yetersizdir.

Almanya'da aşırı sağ şiddet olaylarının yaygın olduğu görülmektedir. Almanya, Batı Avrupa ülkeleri arasında en fazla aşırı sağ şiddet olaylarının görüldüğü ülkedir. Almanya'nın Türk mahallelerindeki kundaklama olayları⁵⁰ ve 2000 sonrasında "dönerci cinayetleri" olarak adlandırılan çoğunluğu Türk esnafa yönelik cinayetler bunun en önemli göstergeleridir. Hoyerswerda ve Rostock'ta mültecilerin kaldığı hostellere yapılan saldırılar, Solingen ve Möln'deki ırkçı cinayetlerden sonra Almanya'da bazı aşırı sağ örgütler yasaklanmıştır. Bunun üzerine aşırı sağ gruplar resmi statü kazanmak için başvurmaktan vazgeçmişler, bunun yerine 10-30 arasında kişiden oluşan daha esnek örgütlenmeleri tercih etmeye başlamışlardır. Almanya'da bu tip yaklaşık 150 bölgelerarası ve bölgesel aşırı sağ grup bulunmaktadır. Gevşek otonom yapılarından dolayı devlet kontrolünden kaçabilmektedirler ancak yakın dönemde bu gruplardan küçük bir kısmı yasaklanmıştır.⁵¹

2000-2007 yılları arasında 8'i Türk 10 kişiyi öldürmek, 2 bombalı saldırı ve soygun düzenlemekle suçlanan Nasyonel Sosyalist Yeraltı (NSU) örgütü davası, 17 Nisan 2013'ten itibaren görülmeye başlanmıştır. Bu örgütün NPD ile de bağları olduğu ileri sürülmektedir. Polis ve istihbarat teşkilatlarının aşırı sağ örgütlerle mücadele konusundaki eksiklikleri, aralarındaki bilgi paylaşımı ve işbirliği yetersizliği de Almanya'daki önemli tartışmalardandır. İstihbarat örgütleri çoğunlukla İslamcı gruplar, anarşistler ve sol gruplardan gelebilecek tehditlere odaklanmaktadır. Almanya Türk Toplumunu (TGD) başkanı Kenan Kolat'a göre

⁴⁸ "Aşırı Sağ Parti NPD Başkanı Voigt...", a.g.e.

⁴⁹ Howard, a.g.e., s.18-29.

⁵⁰ 1993 Solingen, 2005'te Ludwingshafen'de kundaklama olayları yaşanmıştır. 2002'de 10,902 aşırı sağ saldırı varken, 2008'de 19,894 saldırı olmuştur. *Die Zeit* Almanya'nın birleşmesinden bu yana 137 kişinin ırkçı saldırıda kurban olduğunu belirtmiştir.

⁵¹ Schellenberg, a.g.e., s.68-72.

devlet ve devletin bazı organları aşırı sağ örgütlere karşı kör olabilmektedir. Avrupa'da Norveç'te 2011'deki saldırıya kadar polis ve istihbarat örgütlerinin aşırı sağ örgütlerden gelecek tehditleri yeteri kadar önemsemedikleri öne sürülmektedir. Bu tip örgütler genelde devlete tehdit olarak görülmemiş, insanların güvenliğine tehdit oluşturmaları da pek önemsenmemiştir.⁵²

Avrupa'daki aşırı sağ gruplar arasında işbirliği özellikle internet sayesinde giderek artmaktadır. Aşırı sağ yanlısı Almanca internet sitesi sayısı giderek artmaktadır. Alman hükümeti de bunları pek engelleyememektedir. Çünkü aşırı sağ gruplar yabancı servis sağlayıcılarla işbirliği yapmakta, böylece Alman yasalarındaki baskıya ve kontrole maruz kalmadan serbestçe hareket edebilmektedirler. NPD de Avrupa'daki diğer aşırı sağ partilerle ilişkilerini geliştirmeye çalışmaktadır. Ancak Avrupa'daki bazı aşırı sağ partiler, NPD'yi aşırı sağ hareketin de aşırı ucu olarak gördükleri ve itibar kaybından korktukları için genellikle bu tip partilere mesafeli durmayı tercih edebilmektedirler.⁵³

FPÖ ve NPD'nin Federal Parlamento Seçim Sonuçları:

Tablo 1: "Elections to the German Bundestag" (2005, 2009), <<http://www.electionresources.org/de/>>, (Erişim tarihi: 07.04.2012); "Federal Elections in Austria" (1999, 2002, 2006, 2008), <<http://www.electionresources.org/at/>>, (Erişim tarihi: 18.04.2012).

Avusturya-FPÖ	1999- % 26.9	2002- % 10	2006- % 11.0	2008-% 17.5
Almanya-NPD			2005- % 1.6	2009- % 1.5

Sonuç olarak, Avusturya'da aşırı sağ Almanya'daki aşırı sağa göre çok daha merkeze yakın, daha popülist ve muhafazakar milliyetçi bir söyleme sahiptir. Avusturya'da merkez sağ ve sol partiler arasında aşırı sağa karşı uzlaşmanın sona ermesinden sonra aşırı sağ meşrulaşmış, federal parlamento seçimlerine yansıyan, hatta FPÖ ve BZÖ⁵⁴'nün koalisyon ortağı olabildiği bir siyasi güç kazanmıştır. Diğer yandan Almanya'da NPD ve diğer aşırı sağ partiler federal parlamentoda yer alamamaktadırlar.

Avrupa'da Aşırı Sağ Partiler ve Türkiye'nin AB Üyeliği

Aşırı sağ partilerin Avrupa'ya değil ama AB'ye genelde karşı olduğunu ya da en azından AB şüphecisi oldukları görülmektedir. Marine Le Pen, *Euronews*'e verdiği röportajda "AB'ye karşıyım, Avrupa'ya değil. Avrupa bir medeniyet, bir

⁵² Institute of Race Relations European Research Programme, "State Intelligence Agencies and the Far Right: A Review of Developments in Germany, Hungary and Austria", Sayı 6, Nisan 2013, s.1-4.

⁵³ Schellenberg, a.g.e., s. 77-78.

⁵⁴ Avusturya Halk Partisi (ÖVP) ile Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) 2000-2005 arası, Avusturya'nın Geleceği için İttifak (BZÖ) ile de 2005-2006 arasında koalisyon hükümeti kurmuşlardır.

bölge, ben Avrupalı'yım. Fakat AB totaliter olarak değerlendirdiğim bir yapı..." demiştir.⁵⁵ Aşırı sağ partiler kendilerini devletlerinin AB'ye karşı savunucuları gibi görmekte, hatta bazıları ülkelerinin AB'den ayrılması gerektiğini düşünmektedir.⁵⁶ Aşırı sağ partilerin söylemleri ve politikaları, AB'nin çoğulculuk, tolerans gibi bazı temel ilkelerini tehdit etmektedir.

Aşırı sağ partiler, çoğunlukla kültürel temelde ulusal kimlik ve Avrupa kimliği anlayışına sahiptirler. Aşırı sağ partileri destekleyenler çoğunlukla kendilerini Avrupa kimliğinden çok ulusal kimlikleri ile tanımlayan ve çoğunlukla Avrupa entegrasyon sürecinden faydalanamamış kişilerden oluşmaktadır.⁵⁷

1997'de AB Konseyi tüzüğü ile merkezi Viyana'da olan 'Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı'nı İzleme Merkezi' (EUMC) kurulmuştur. Bu tüzükte İslamofobi'ye bir atıfta bulunulmamış, AB ülkelerinde ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve anti-Semitizm eylemlerinin takip edileceği belirtilmiştir.⁵⁸ EUMC 2001'den itibaren "İslamofobiye dayalı ayrımcılık ve belirtileri" konusunda da ülkelerin durumlarını karşılaştıran raporlar yayınlamaktadır. 2006 raporunda, Avrupa'da Müslümanlara karşı ayrımcılığın yaygın olduğu, bunun "İslamofobik tavırlara, bunun yanında ırkçılık ve yabancı düşmanlığına dayandığı, bunların genelde iç içe geçtiği" belirtilmiştir.⁵⁹ Bu rapora göre pek çok Avrupalı Müslüman, iş, eğitim ve barınma alanlarında ayrımcılıkla karşılaşmaktadır. Müslümanların sözlü tehditlerden fiziksel saldırılara kadar değişen İslamofobi eylemlerine maruz kaldıkları görülmektedir. Avrupalı Müslümanların eğitimde başarı ortalamalarının altında, işsizlik oranlarının ise ortalamaların üzerinde olduğu belirtilmiştir. Irkçılık, ayrımcılık ve sosyal marjinalleşmenin toplumsal entegrasyona yönelik önemli zorluklar oluşturduğu ifade edilmiştir.⁶⁰ EUMC, Mart 2007'den itibaren AB Temel Haklar Ajansı'na dönüştürülmüştür.

2005'te yedi aşırı sağ partinin temsilcileri, "Avrupa'daki Yurtsever ve Milliyetçi Hareketler ve Partiler Viyana Deklarasyonu"nu yayınladı. Bu deklarasyonda Avrupa dışı bölgelere doğru AB genişlemesine karşı çıktıklarını belirtmenin yanı sıra göçün bir an önce durdurulmasını, göçmenlerin sosyal haklarının sınırlandırılmasını ve AB Anayasası'nın reddini istediler.⁶¹

⁵⁵ Marine Le Pen'le Röportaj, "Türkiye'nin AB'ye Girmesine Karşıyım", Euronews <<http://tr.euronews.com/2011/02/18/turkiye-nin-ab-ye-girmesine-karsiyim/>>, (Erişim tarihi: 09.03.2012).

⁵⁶ Yeşilyurt Gündüz, a.g.e., s. 40.

⁵⁷ Fligstein vd., a.g.e., s.114-120.

⁵⁸ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. EC, Konsey Tüzüğü (1997), Sayı 1035/ 97, 2 Haziran 1997, "Establishing a European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia". http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/arcg/1035_97_en.pdf (Erişim tarihi: 25.04.2012).

⁵⁹ "The Annual Report on the Situation Regarding Racism and Xenophobia in the Member States of the EU", EUMC, <www.raxen.eumc.eu.int/1/webmill.php?id=32835&doc_id=56129>, (Erişim tarihi: 18.02.2012).

⁶⁰ "The Annual Report on the Situation...", a.g.e., s.39-41.

⁶¹ Fligstein vd., a.g.e., s.115.

AP'de aralarında FN, Bulgaristan'dan *Ataka* and Romanya'dan Daha Büyük Romanya Partisi (PRM)'nin bulunduğu aşırı sağ partiler, Ocak 2007'de Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye üyeliği sonrası "Kimlik, Gelenek ve Güvenlik" (*Identity, Tradition and Sovereignty-ITS*) adı altında yeni bir siyasi grup kurdular. Ancak bu grup iç çekişmeler nedeniyle Kasım 2007'de dağıldı.⁶²

Eurobarometre kamuoyu araştırmalarına göre Türkiye, aday ülkeler arasında AB'ye üyeliği en az istenen ülkeler arasındadır. Türkiye'nin AB üyeliğine olan destek, AB'ye aday ülke olmayan Ukrayna'dan bile daha düşüktür. Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen partilerin daha çok merkez sol ya da Yeşiller'den olduğunu, karşı çıkanların ise çoğunlukla aşırı sağ ya da merkez-sağ partiler olduğunu görüyoruz.⁶³ Avrupa'da aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı ve Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olan söylemleri merkez partilerin söylemlerini de etkileyebilmektedir.⁶⁴

Aşağıdaki ülkelerden her birinin gelecekte AB üyesi olmasını destekliyor musunuz veya karşı mısınız?

Tablo 2: Standart Eurobarometre 74, Güz 2010, s. 62.

İzlanda	% 60
Hırvatistan	% 47
Ukrayna	% 37
Karadağ	% 36
Makedonya	% 35
Bosna-Hersek	% 35
Sırbistan	% 34
Türkiye	% 30
Arnavutluk	% 29
Kosova	% 29

Türkiye'nin AB üyeliğine desteğin en düşük olduğu ülkeler ise genellikle Türkiye'den gelen göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı Batı Avrupa ülkeleridir.

⁶² Schulz, a.g.e., s.34.

⁶³ Daha fazla bilgi için bkz. Hakan Yılmaz, "Turkish Identity on the Road to the EU: Basic Elements of French and German Oppositional Discourses", *Journal of Southern Europe and the Balkans*, Cilt 9, Sayı 3, 2007; Selcen Öner, *Turkey and the European Union: The Question of European Identity*, Lanham, Maryland, Lexington Pub., 2011.

⁶⁴ Cas Mudde, "The Single-Issue Party Thesis: Extreme Right Parties and the Immigration Issue", *West European Politics*, Cilt 22, Sayı 3, 1999.

Türkiye'nin AB Üyeliğine Desteğin En Düşük Olduğu Ülkeler

Tablo 3: Standart Eurobarometre 62 (Güz 2004), Standard Eurobarometre 71 (Bahar 2009).

	Eurobarometre Güz 2004	Eurobarometre Bahar 2009
Almanya	% 36	% 27
Avusturya	% 28	% 25
Fransa	% 39	% 31
Lüksemburg	% 38	% 27

AB ülkelerinde aynı milliyetten olmayan insanların en fazla bulunduğu ülke Almanya'dır. Almanya'da en fazla göçmen 2,5 milyon ile Türkiye kökenli olanlardır.⁶⁵ Almanya'ya Türkiye'den ilk göç, savaş sonrası iş gücü ihtiyacı nedeniyle 1960'larda başlamıştır. Almanya Ekim 1961'de Türkiye ile işçilerin kısa dönemli göçünü düzenleyen ikili anlaşmayı imzalamıştır.⁶⁶ 1964'te Avusturya ile ikili anlaşma imzalamıştır. 1973'te ekonomik problemlerin de etkisiyle Türkiye'den göçmen alımı durdurulmuştur. Kısa dönemli göç için yapılan düzenlemelere rağmen göçmenlerin çoğu bu ülkelerde kalmayı tercih etmiş,⁶⁷ aile birleşmeleriyle de göç devam etmiştir.

Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili tartışmalar diğer AB üyesi ülkelerle kıyaslandığında, en fazla Fransa ve Almanya'da kimlik üzerinden yapılmaktadır. Fransa'da merkez sağ parti Halk Hareketi Birliği (UMP), Almanya'da ise Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) ve Hristiyan Sosyal Birliği (CSU), Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olmadığını iddia ederek, Türkiye'nin tam üye olması yerine "ayrıcalıklı ortaklık" verilmesini önermektedir. Fransa'da aşırı sağ FN'nin eski lideri Jean Marie Le Pen, Türkiye'nin AB üyeliği ile "Avrupa'nın gerçek bir İslam istilasına" uğrayabileceğini iddia etmiştir.⁶⁸ FN'nin şu anki lideri Marine Le Pen, *Euronews*'e verdiği röportajda "Türkiye'nin, AB'ye girmesine karşıyım" demiştir.⁶⁹

Almanya'da merkez sağ CDU, Türkiye ile "ayrıcalıklı ortaklık"tan yanadır. Ancak 2005-2009 arası Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD) ile 2009'dan itibaren de Liberaller (FDP) ile koalisyon içinde olduğu için "ahde vefa" ilkesi temelinde

⁶⁵ "Facts About Germany", <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/en/society/main-content-08/immigration-and-integration.html>>, (Erişim tarihi: 27.04.2012).

⁶⁶ Almanya'nın ardından Hollanda, Fransa, İsviçre gibi bazı Avrupa ülkeleri de Türkiye ile işçi göçü için ikili anlaşmalar imzalamıştır.

⁶⁷ Johan Wets, "The Turkish Community in Austria and Belgium: The Challenge of Integration", *Turkish Studies*, Cilt 7, Sayı 1, Mart 2006, s. 85.

⁶⁸ Zuquete, a.g.e., s.331.

⁶⁹ Marine Le Pen'le Röportaj, a.g.e.

hareket etmekte, tam üyelikten yana olmasa da Türkiye ile AB arasındaki müzakere sürecini desteklemektedir. Eylül 2013'te Almanya'daki federal parlamento seçimlerinde de CDU birinci parti olmuştur, Merkel'in Yeşiller ve SPD ile koalisyon görüşmeleri devam etmektedir.

Avusturya'da FPÖ, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olduğunu vurgulamaktadır. BZÖ de başından beri Türkiye ile AB arasında müzakerelerin başlamasına karşı çıkmıştır. Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ) de Türkiye'nin tam üyeliğinden ziyade, "ayrıcalıklı ortaklık" gibi farklı bir ilişkiden yanadır. Diğer yandan Avusturya Cumhurbaşkanı Heinz Fischer ve Viyana Belediye Başkanı Michael Hupl, Türkiye ile AB arasındaki müzakereleri desteklemiştir.⁷⁰

Avusturya Halk Partisi (ÖVP)-FPÖ koalisyonunun oluşturduğu Avusturya hükümeti 2005'te AB'nin Türkiye ile müzakerelere başlamasını istememiş, ancak daha sonra Hırvatistan'la müzakerelerin de 3 Ekim 2005'te başlaması şartıyla Türkiye ile müzakereleri kabul etmiştir. 23-24 Ekim 2010'da Viyana'da, FPÖ'nün ev sahipliğinde Avrupa'nın bazı aşırı sağ partileri, AB'deki sağ partiler arasındaki işbirliğini geliştirmek amacıyla bir toplantı düzenledi. Toplantıya Belçika, Danimarka, İtalya, Slovakya ve İsveç'ten sağ partiler katılmıştır. Bu buluşmada daha çok Hristiyan Demokrat Partiler etkili olmuş, Almanya, Fransa ve Hollanda'dan aşırı sağ partiler katılmamıştır. Toplantıda Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusunda referandum kampanyası başlatma kararı almışlardır. Toplantı sonrasında bir basın toplantısı düzenleyen FPÖ lideri Strache, "Avrupalı olmayan" ülkelerin AB'ye girmesinin yanlış olacağını belirterek, böyle bir birleşimin Avrupa-Asya-Afrika Birliği'ni temsil edeceğini iddia etmiştir.⁷¹ Aşırı sağın Türkiye'nin AB üyeliğine karşı bu söylemleri göçmen karşıtı söylemlerle beraber kullanılmakta, ayrıca merkez sağ söylemi ve politikaları da etkilemektedir.

Sonuç

21. Yüzyıl'da aşırı sağ, marjinal konumundan çıkarak, pek çok Avrupa ülkesindeki etkisi giderek artmaya başlamıştır. Aşırı sağın yükselişi, Avrupa'da 60 yıllık barış ve huzur ortamının korunmasında büyük katkısı olan AB projesinin geleceği açısından da önemli tehditlerden biridir.

Günümüzde aşırı sağ partiler klasik ırkçı söylemi kullanmayıp, daha çok kültürel temelli bir dışlayıcılık yönünde bir eğilime sahiptir. Bu da çok tehlikelidir çünkü halkın farklı kesimleri tarafından daha fazla destek sağlanabilmektedir. Giderek aşırı sağ söylem, merkez sağ partilerin söylemini de etkilemektedir. Merkez sağ partiler de Avrupalı ulusların göç ve demografik baskılar sonucu düşüşte olduklarını vurgulamakta⁷² ve göç politikalarını katılaştırmaktadır.

⁷⁰ Sabine Strasser, "Europe's Other: Nationalism, Transnationals and Contested Images of Turkey in Austria", *European Societies*, Cilt 10, Sayı 2, 2008, s.180-181.

⁷¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. İKV websitesi (08.03.2012)

<www.ikv.org.tr/.../avrupada_asiri_sag_partiler_turkiyenin_ab_uyelig...>, (Erişim tarihi:17.05.2012).

⁷² Zuquete, a.g.e., s.339.

Aşırı sağ partilere olan desteğin temelinde, küreselleşmenin de etkisiyle gelecek konusundaki endişeler etkili olmaktadır. Bu partiler göçmen korkusuyla, iş olanakları ve refah devletinin imkânlarını ilişkilendirmektedir. Delanty'e göre dayanışmanın temel dayanağı olarak sınıf ve ulus zayıflamakta, bundan kaynaklanan geleceğe dönük endişeler de yabancı düşmanlığına dönüşmektedir. Bir yandan ulus ve sınıf, kolektif kimliğin temel kaynağı olmaktan çıkarken, diğer yandan küreselleşme ve Avrupalılaşıma süreçleri Avrupa halkları arasındaki kimlikleri ve gelecekleriyle ilgili endişeleri arttırmaktadır.⁷³ Bu insanlar sözü edilen endişe ve korkularla aşırı sağ hareketlere veya partilere sarılabilmektedir.

Almanya'da aşırı sağ partiler bölünmüş ve zayıf bir yapıya sahiptir, buna karşılık daha çok esnek örgütlenmelere sahip aşırı sağ hareketler güçlüdür ve aşırı sağ şiddet yaygındır.⁷⁴ Avusturya'da ise aşırı sağ şiddet olayları pek görülmemektedir. Avusturya'daki aşırı sağ partiler daha çok popülist özelliğe sahipken, Almanya'da NPD aşırı sağın da en aşırı ucundaki partiler arasında yer almaktadır. Avusturya'da aşırı sağ partiler oldukça güçlüdürler, hatta bunlar hükümette yer alabilmişlerdir. Almanya'da ise devletin özellikle de Anayasa Mahkemesi'nin çok sıkı bir gözetim ve kontrol mekanizması vardır. Almanya'da aşırı sağ partiler ulusal seçimlerde başarılı olamamaktadır, ancak bölgesel ve yerel düzeyde güçlüdürler. NPD özellikle eski Doğu Almanya'nın kırsal bölgelerinde başarılıdır. Avrupa'da aşırı sağ giderek İslamofobi ve hatta İslam karşıtlığı⁷⁵ üzerinde durmaktayken, Almanya'da aşırı sağ için bunlara ek olarak hala daha anti-Semitizm devam etmektedir. Aşırı sağ gruplar interneti kullanarak ve ulusaşırı ağlar kurarak Almanya'daki baskı ve kontrol mekanizmasından kaçmaya çalışmaktadırlar. Buna karşılık Almanya'da aşırı sağ üzerindeki denetim ve bu partilerin kendi iç sorunları nedeniyle bu partilerin yakın gelecekte federal seçimlerde başarılı olmaları pek kolay görünmemektedir.⁷⁶

Avrupa'daki göçmenlerin entegrasyon problemleri halk arasında yabancı düşmanlığı ve göçmen karşıtı görüşlerin yaygınlaşmasına yol açmakta, bu da aşırı sağ hareketlerin ve partilerin güçlenmesine uygun bir zemin hazırlamaktadır. Hükümetlere ortak olan veya söylemleriyle hükümetleri etkileyen aşırı sağ partiler, daha katı göç politikalarının ve vatandaşlık düzenlemelerinin yapılmasında etkili olabilmektedirler.

Türk göçmenlerin yoğun olduğu ve pek çoğunun entegrasyon sorunlarıyla karşılaştığı Almanya ve Avusturya gibi ülkelerde, Türkiye'nin AB üyeliğine, özellikle Türkiye'den daha fazla göçmen akını olacağı varsayımıyla karşı çıkmaktadır. Türkiye'den gelen göçmenlerin yoğunlukta olduğu Almanya ve Avusturya'da yaşayan göçmenlerin özellikle de Müslüman göçmenlerin "öteki"leştirilmesi ve Türkiye'nin AB üyeliğine karşı söylemler paralel olarak

⁷³ Delanty, a.g.e., s. 685-689.

⁷⁴ Minkenberg, a.g.e., s.47.

⁷⁵ İslamofobi, İslam korkusu ve şüpheciliği anlamına gelirken, İslam karşıtlığı İslam düşmanlığı anlamına gelmektedir.

⁷⁶ Schellenberg, a.g.e., s.79.

yürümektedir. Aşırı sağ partilerin söylemleri, merkez partilerin özellikle de merkez sağ partilerin Türkiye'nin AB üyeliğine yönelik söylemini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Avrupa'nın yaşadığı ekonomik krizin ve kimlik krizinin en önemli yansımalarından biri Avrupa'da yükselen aşırı sağ partiler ve hareketlerdir. Avrupa'da yükselen aşırı sağ ile başa çıkabilmek için yerel, bölgesel, ulusal ve Avrupa düzeylerini kapsayan "çok düzeyli strateji" uygulanması gerekmektedir. Her Avrupa ülkesindeki aşırı sağ eğilimin kendine özgü özellikleri vardır. Bu yüzden Avrupa ülkeleri arasında daha fazla karşılaştırmalı analize ihtiyaç bulunmaktadır.⁷⁷

Aşırı sağ hareketlerin ve siyasi partilerin güçlenmesi, AB projesinin üzerine kurulu olduğu demokrasi, insan hakları, çoğulculuk, "farklılık içinde birlik" ilke ve değerleri için önemli bir tehdittir. Yaşlanan Avrupa'nın gelecekte daha da fazla göçmene ihtiyacı olacağı düşünüldüğünde, aşırı sağın yükselişi, özellikle de aşırı sağ şiddet olaylarındaki artış, sadece "öteki"leştirilen Müslüman göçmenler için değil, 21.Yüzyıl'da tüm Avrupa'nın barış ve huzurunu tehdit eden en önemli sorunlardandır.

Kaynakça:

"Aşırı Sağ Parti NPD Başkanı Voigt: Sarrazin ve Uyum Tartışmaları, NPD'ye Olan Bakış Açısını Olumlu Etkiledi", Zaman Avrupa, 25.11.2010, <http://eurozaman.com/euro/newsDetail_getNewsById.action?newsId=54630>, (Erişim tarihi: 11.03.2012).

Bennhold, Katrin, "2 Personalities Clash on European Immigration," International Herald Tribune, 15.01.2008 .

"Book Sets off Immigration Debate in Germany", The New York Times, 02.09.2010, <<http://www.nytimes.com/2010/09/03/world/europe/03germany.html>>, (Erişim tarihi: 04.03. 2012).

Canatan, Kadir, "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", Kadir Canatan ve Özcan Hıdır der., Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm, Ankara: Eskiye Yay., 2007.

Chazan, David, "Fransa Seçimleri: Le Pen Yandaşları Ne Düşünüyor?", *BBC Türkçe*, (02.05.2012) <http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/05/120502_france_elections.shtml>, (Erişim tarihi: 04.11.2013).

⁷⁷ Britta Schellenberg, "Strategies against The Radical Right and for a Pluralist, Forward-Looking Europe", Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s. 317.

- Delanty, Gerard, "Fear of "Other"s: Social Exclusion and the European Crisis of Solidarity", *Social Policy and Administration*, Cilt 42, Sayı 6, 2008, s.676-690.
- "Elections to the German Bundestag", (2005, 2009), <<http://www.electionresources.org/de/>> (Erişim tarihi: 07.04.2012).
- "Facts About Germany", 21.04.2012, <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/en/society/main-content-08/immigration-and-integration.html>>, (Erişim tarihi: 27.04.2012).
- "Federal Elections in Austria," (1999, 2002, 2006, 2008), <<http://www.electionresources.org/at/>>, (Erişim tarihi: 18.04.2012).
- Fligstein, Neil, Alina Polyakova ve Wayne Sandholtz, "European Integration, Nationalism and European Identity", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 50, Sayı 1, 2012, s.106-122.
- FPÖ Parti Programı, 18.06.2011, <www.fpoe.at>, (Erişim tarihi: 12.02.2012).
- Godin, Emanuel ve David Hanley, "Introduction: No Enemies on the Right? Competition and Collusion between Conservatives, Moderates and Extreme Right Parties in Europe", *Journal of Contemporary European Studies*, Cilt 21, Sayı 1, 2013, s.2-4.
- Gowland, David, Richard Dunphy ve Charlotte Lythe, *The European Mosaic*, London: Prentice Hall, 2006.
- Holmes, Douglas R., "Experimental Identities (after Maastricht)", Jeffrey Checkel ve Peter Katzenstein der., *European Identity*, New York: Cambridge University Press, 2009.
- Howard, Marc Morje, "Can Populism be Suppressed in a Democracy?", *East European Politics and Societies*, Cilt 14, Sayı 2, 2001, s.18-32.
- Institute of Race Relations European Research Programme, "State Intelligence Agencies and the Far Right: A Review of Developments in Germany, Hungary and Austria", Sayı 6, Nisan 2013, s.1-11.
- Kuran-Burçoğlu, Nedret, "From Vision to Reality: A Socio-Cultural Critique of Turkey's Accession Process", Esra Lagro ve Knud E. Jorgensen der., *Turkey and the European Union: Prospects for a Difficult Encounter*, New York, Palgrave Yay., 2007.
- Langenbacher, Nora ve Britta Schellenberg, "Introduction: An Anthology about the Manifestations and Development of the Radical Right in Europe", Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., *Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe*, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s.11-25.
- Marine Le Pen'le Röportaj, "Türkiye'nin AB'ye Girmesine Karşıyım", Euronews, 18.02.2011, <<http://tr.euronews.com/2011/02/18/turkiye-nin-ab-ye-girmesine-karsiyim/>>, (Erişim tarihi: 09.03.2012).

- Mercan, Sezgin, "Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişini Anlamak", 24.01.2012, <http://www.21yyte.org/tr/yazi6465-Avrupada_Asiri_Sagin_Yukselisini_Anlamak.html>, (Erişim tarihi: 14.05.2012).
- Minkenberg, Michael, "From Pariah to Policy-Maker? The Radical Right in Europe, West and East: Between Margin and Mainstream", *Journal of Contemporary European Studies*, Cilt 21, Sayı 1, 2013, s.5-24.
- Minkenberg, Michael, "The Radical Right in Europe Today: Trends and Patterns in East and West", Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s.37-55.
- Mudde, Cas, "The Single-Issue Party Thesis: Extreme Right Parties and the Immigration Issue", *West European Politics*, Cilt 22, Sayı 3, 1999, s.182-197.
- Mudde, Cas, "Radical Right Parties in Europe: What, Who, Why?", *Participation (Bulletin of the International Political Science Association)*, Cilt 35, Sayı 1, Ekim 2011, s.12-15.
- NPD Parti Programı, 2010, <<http://www.npd-sh.de/index.php>>, (Erişim tarihi: 16.02.2012).
- Schellenberg, Britta, "The Radical Right in Germany: Its Prohibition and Reinvention", Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s.57-81.
- Schellenberg, Britta, "Strategies against The Radical Right and for a Pluralist, Forward-Looking Europe", Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s. 309-317.
- Schulz, Martin, "Combating Right-wing Extremism as a Task for European Policy Making", Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg der., Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing Extremism and Right-wing Populism in Europe, Forum Berlin, Friedrich Ebert Stiftung, 2011, s.27-35.
- Standart Eurobarometre 62, Brüksel, Avrupa Komisyonu, Güz 2004.
- Standart Eurobarometre 71, Brüksel, Avrupa Komisyonu, Bahar 2009.
- Standart Eurobarometre 74, Brüksel, Avrupa Komisyonu, Güz 2010.
- Strasser, Sabine, "Europe's Other: Nationalism, Transnationals and Contested Images of Turkey in Austria", *European Societies*, Cilt 10, Sayı 2, 2008, s.177-195.
- "The Annual Report on the Situation Regarding Racism and Xenophobia in the Member States of the EU", EUMC, 2006,

<www.raxen.eumc.eu.int/1/webmill.php?id=32835&doc_id=56129>, (Erişim tarihi: 18.02.2012).

Wets, Johan, “The Turkish Community in Austria and Belgium: The Challenge of Integration”, *Turkish Studies*, Cilt 7, No. 1, Mart 2006, s.85-100.

Williams, Michelle Hale, “Can Leopards Change Their Spots? Between Xenophobia and Trans-ethnic Populism among West European Far Right Parties”, *Nationalism and Ethnic Politics*, Cilt 16, 2010, s.111-134.

Yeşilyurt Gündüz, Zuhul, “The European Union at 50: Xenophobia, Islamophobia and the Rise of the Radical Right”, *Journal of Muslim Minority Affairs*, Cilt 30, Sayı 1, Mart 2010, s. 35-47.

Zuquete, Jose Pedro, “The European Extreme-Right and Islam: New Directions?”, *Journal of Political Ideologies*, Cilt 13, Sayı 3, Ekim 2008, s. 321-344.